

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ
ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Development of Learning Management Based on Inquiry-Based Learning Combined
With Collaborative Learning to Promote Analytical Thinking of Buddhist Principles Topic
for Eighth Grade Students

อรพันธ์ สิริวงศ์^{1*} และสุวิสาห์ จรัสกมลพงศ์²
Oraphan Siri Wong^{1*} and Suwisa Jarutkamolpong²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาเต้า จำนวน 32 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน 2) แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent samples.

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .05 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน คือ 9.45 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 4.88 ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน คือ 16.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.28 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย คือ 4.51 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.51

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบร่วมมือ การสืบเสาะหาความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความพึงพอใจ

Received : 15 กุมภาพันธ์ 2568

Revised: 18 เมษายน 2568

Accepted : 23 เมษายน 2568

¹ บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, Graduate studies, Faculty of Education, Nakhon Phanom University.

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, Faculty of Education, Nakhon Phanom University.

*Corresponding author : 666150710141@npu.ac.th

ABSTRACT

This developmental research aimed to: 1) develop instructional plans that integrate inquiry-based learning with cooperative learning to enhance analytical thinking skills in the context of Buddhist principles among Mathayom Suksa 2 (Grade 8) students; 2) to compare analytical thinking skills before and after the implementation of the instructional plans; and 3) to investigate students' satisfaction with the implemented instructional approach. The samples consisted of 32 Mathayom Suksa 2 students from Ban Na Tao School, selected using a cluster sampling method. The research instruments were 1) six instructional plans; 2) pre- and post-tests assessing analytical thinking skills; and 3) a student satisfaction questionnaire. Collected data were analyzed using mean, standard deviation (SD), and dependent samples *t*-test.

The findings revealed that: 1) the learning management plans were deemed highly appropriate and suitable for instructional implementation; 2) students' analytical thinking skills after learning were significantly higher than before learning at the .05 significance level. The mean pre-test was 9.45 with a standard deviation of 4.88, while the mean post-test score was 16.70 with a standard deviation of 1.28; and 3) students reported a very high level of satisfaction with the learning experience, with a mean satisfaction score of 4.51 and a standard deviation of 0.51.

Keywords : Cooperative Learning, Inquiry-Based Learning, Analytical Thinking Skills, Satisfaction

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และการสื่อสารได้ส่งผลต่อรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงข้อมูลและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2564) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีจิตสาธารณะ และมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล รวมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ใน

ชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

วิชาพระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้แก่ผู้เรียน ซึ่งนอกจากจะเป็นการเรียนรู้ด้านความรู้แล้ว ยังมีเป้าหมายในการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนอีกด้วย อย่างไรก็ตาม จากการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของโรงเรียนบ้านนาเต่า พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถในการ

เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ลึกซึ้ง ทำให้การเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนายังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

จากการสำรวจพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาเต่า พบว่า นักเรียนมีความสนใจในการเรียนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จริง และกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ร่วมมือกันค้นหาคำตอบด้วยตนเองมากกว่าการเรียนรู้แบบรับสารเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์หลักธรรมในมิติที่หลากหลาย รวมทั้งพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงมองเห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยเฉพาะผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

การคิดวิเคราะห์ถือเป็นทักษะที่สำคัญ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนรู้และเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นระบบ ทักษะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยในการทำความเข้าใจ แต่ยังสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในผู้เรียน ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย พร้อมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เช่น งานวิจัยของ (วัชรฯ เล่าเรียนดี และคณะ 2560) ได้กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์คือการแสดงออกทั้งในรูปของคำพูดหรือพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจในเรื่องต่างๆ อย่างละเอียด สามารถอธิบายเหตุผล แยกแยะปัญหา และเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีระเบียบ และสามารถจำแนกส่วนประกอบที่สำคัญ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ใช้ในการตัดสินใจและประเมินผล หรือสรุปข้อสรุปได้อย่างเหมาะสม

แนวทางการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) เป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบ สังเกต วิเคราะห์ และสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน (ทีศนา เขมมณี, 2560) ได้กล่าวว่าการสืบเสาะหาความรู้กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในการตั้งคำถาม ค้นคว้า ทดลอง และหาคำตอบด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งเน้นการทำงานกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการช่วยเหลือกันระหว่างผู้เรียน ก็สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีในห้องเรียน และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (Slavin, 1995) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีสอนที่ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยมีความสามารถที่หลากหลาย ทำงานร่วมกันรับผิดชอบร่วมกัน และประสบความสำเร็จร่วมกัน โดยกลุ่มจะได้รับรางวัลเมื่อบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด.

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการค้นคว้า สังเกต สอบถาม และอภิปรายร่วมกัน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่อง "หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา" ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน พร้อมทั้งเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาอื่น ๆ ได้อีกในอนาคต.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research) เพื่อพัฒนาแผนการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้สืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้ที่เน้นความร่วมมือของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ในหัวข้อ “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการเรียนรู้ดังกล่าว โดยการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อเลือกสาระการเรียนรู้และมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” จากนั้นศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบแผนการสอน

2. เมื่อศึกษาทฤษฎีและแนวทางต่าง ๆ เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน ซึ่งแต่ละแผนมีเนื้อหาตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

และเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

3. หลังจากเขียนแผนการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยได้นำแผนทั้งหมดไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และความสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริงกับนักเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายคือพัฒนา ได้แก่ โรงเรียนบ้านขว้าง คลีชุมชาติ โรงเรียนบ้านห้วยโสมบูน โรงเรียนบ้านนาเต่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3 ห้อง รวม 70 คน ซึ่งแต่ละห้องได้จัดนักเรียนละความรู้ความสามารถพื้นฐานในระดับใกล้เคียงกัน ทั้งนี้พิจารณาจากผลการเรียนเฉลี่ย (GPA) ของนักเรียนจากภาคการศึกษาที่ผ่านมา ข้อมูลจากครูประจำชั้นและครูผู้สอน ที่ใช้ประสบการณ์และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในการประเมินภาพรวมความสามารถ แนวทางการจัดห้องเรียนของโรงเรียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา โดยไม่จัดห้องตามระดับความสามารถ แต่กระจายนักเรียนให้แต่ละห้องมีความหลากหลายใกล้เคียงกันมากที่สุด

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาเต่า ห้อง 2/1 จำนวน 32 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แผนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมทักษะการคิด จำนวนแผน 6 แผน ใช้ระยะเวลาทั้งหมด 4 สัปดาห์ 12 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 3 วัน โดยแต่ละแผนใช้เวลา 2 ชั่วโมง โดยแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน สาระการเรียนรู้ จุดเน้นสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ชิ้นงานหรือภาระงาน (หลักฐาน ร่องรอยแสดง ความรู้) เกณฑ์การประเมิน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ และองค์ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ จากนั้นนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 มาพิจารณาประเมินระดับความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ ด้วยมาตรประมาณค่าของลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert Scales อ้างถึงใน ไพศาล วรคำ, 2566) จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแผนการโดยกำหนดให้คะแนนเฉลี่ยระดับคุณภาพความเหมาะสม 3.51 ขึ้นไป เป็นเกณฑ์พิจารณา และยอมรับว่าเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้

2. แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ พัฒนาขึ้นเพื่อใช้วัดระดับทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยครอบคลุมเนื้อหาตรงตามจุดประสงค์ในบทเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และออกแบบให้วัดองค์ประกอบของทักษะการคิด โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา ความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และความชัดเจนของตัวเลือกแต่ละข้อ โดยใช้วิธีหาดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ข้อสอบที่มีค่าดัชนีความตรงระหว่าง 0.60-1.00 ขึ้นไปถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบ ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านขว้างคลีชูชาติ นักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยไผ่สมบูรณ์ จากนั้นจึงนำผลการทดลองมาวิเคราะห์เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนำมาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 (รัชนิเพญ พลเยี่ยม, 2560)

3. แบบสอบถามระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้

ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ใช้เพื่อวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางที่พัฒนาไว้ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านครูผู้สอน ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ด้านผู้เรียน โดยใช้สูตรของ (Likert Scales อ้างถึงใน ไพศาล วรคำ, 2566)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ก่อนเรียน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ (Pre-test) ซึ่งเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ระยะเวลาทั้งหมด 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน โดยแต่ละแผนใช้เวลา 2 ชั่วโมง
3. หลังเรียน ให้นักเรียนทำแบบทดสอบเดิมอีกครั้ง (Post-test) ซึ่งเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
4. ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ หลังจากจบการเรียนการสอน จำนวน 15 ข้อ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)
2. หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
3. สถิติทดสอบค่าที่ t-test แบบ

Dependent

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับแนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือที่

ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม
ในทางพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งสรุป
ได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบสืบเสาะหา
ความรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะการ
คิดวิเคราะห์ ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมในทางพุทธศาสนา

มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้จัด
กิจกรรมการเรียนการสอน ได้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1. สรุปผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมการ
คิดวิเคราะห์

แผนการจัดการเรียนรู้	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			$\bar{X}$	S.D	ระดับคุณภาพ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	4.73	4.36	4.55	4.55	0.51	เหมาะสมมากที่สุด
2	4.73	4.36	4.55	4.55	0.51	เหมาะสมมากที่สุด
3	4.73	4.36	4.55	4.55	0.51	เหมาะสมมากที่สุด
4	5.00	4.36	4.45	4.61	0.50	เหมาะสมมากที่สุด
5	4.82	4.45	4.45	4.58	0.50	เหมาะสมมากที่สุด
6	5	4.33	4.66	4.52	0.51	เหมาะสมมากที่สุด
เฉลี่ย	4.83	4.343	4.45	4.52	0.50	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3
ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้
ตามแนวคิดแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบ
ร่วมมือที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ความรู้เกี่ยวกับ
หลักธรรมในทางพุทธศาสนา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ
มากที่สุด สรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้แผนการจัดการ
เรียนรู้ตามแนวคิดแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้
แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ สามารถ
นำไปใช้ได้การจัดการเรียนการสอนได้

ด้านการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน
ที่ตั้งไว้ ดังแสดงในตารางที่ 2

2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและ
หลังเรียน คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน คือ 9.45 ค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน คือ 4.88 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน คือ 16.70
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.28 เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง
คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนน ความสามารถ

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบทักษะในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	sig
ก่อนเรียน	32	20	9.45	4.88	32	21.30	<.005
หลังเรียน	32	20	16.70	1.28			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียนตามแนวคิดแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่ง

เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาความพึงพอใจ ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครูผู้สอน			
1.ครูอธิบายกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน	4.33	0.58	พึงพอใจมาก
2.มีการแจ้งวัตถุประสงค์เนื้อหารายวิชา และวิธีการประเมินก่อนการ	4.33	0.58	พึงพอใจมาก
3. ส่งเสริมการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า	4.33	0.58	พึงพอใจมาก
4.ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน	4.67	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
5.ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อมีปัญหา	4.67	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
6.ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง	4.67	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
7.ส่งเสริมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4.67	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
8.ส่งเสริมการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน	4.33	0.58	พึงพอใจมาก
9.บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนทำงานได้อย่างอิสระ	4.33	0.58	พึงพอใจมาก
10.เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น	4.33	0.58	พึงพอใจมาก
ด้านผู้เรียน			
11.มีการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น	4.33	0.58	พึงพอใจมาก
12. สามารถนำกระบวนการเรียนด้วยตนเองไปใช้กับการเรียนรู้วิชาอื่นได้	4.67	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
13.ได้ทบทวนความสามารถทางการคิด	4.67	0.58	พึงพอใจมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
14.ได้พัฒนาความสามารถการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.67	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
15.พึงพอใจในผลการเรียนรู้ของตน	4.67	0.58	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนรวมทั้ง 3 ด้าน	4.51	0.51	พึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับพอใจมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ข้อ และระดับมาก 7 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อมีปัญหา ช่วยให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สามารถนำกระบวนการเรียนด้วยตนเองไปใช้กับการเรียนรู้วิชาอื่น ได้ทำหาคำถามความสามารถทางความคิด ได้พัฒนาความสามารถการเรียนรู้ด้วยตนเอง พึงพอใจในผลการเรียนรู้ของตน ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูอธิบายกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน มีการแจ้งวัตถุประสงค์เนื้อหารายวิชาและวิธีการประเมินก่อนการเรียนรู้อย่างชัดเจน ส่งเสริมการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า พัฒนาศักยภาพด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน บรรยายภาพระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนทำงานได้อย่างอิสระเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้ดีขึ้นผ่านเนื้อหาที่เรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1.ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ พบว่าแผนการเรียนรู้มีความสอดคล้องเท่ากับ

0.50 และมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในสาระพระพุทธศาสนา การออกแบบแผนสะท้อนแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากการมีส่วนร่วม การตั้งคำถาม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาแผนยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชลลดา อ่อนพันธุ์ (2563) ที่พบว่าแผนการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคเน้นการมีส่วนร่วม มีความเหมาะสมและส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในด้านการประเมินที่อาศัยผู้เชี่ยวชาญเพียงกลุ่มเดียว และยังไม่ผ่านการทดสอบในบริบทที่หลากหลาย จึงควรมีการทดลองใช้แผนจริงเพิ่มเติม พร้อมเก็บข้อมูลจากผู้ใช้เพื่อนำไปปรับปรุงให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยภาพรวมแผนที่พัฒนาขึ้นนี้มีศักยภาพในการเป็นต้นแบบสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์ในวิชาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ.

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน คือ 9.45 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 4.88 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน คือ 16.70 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 1.28 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนนซึ่งแสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีของไวโกตสกี (Vygotsky) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน ซึ่งช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางสติปัญญา โดยเฉพาะในเขตพัฒนาการใกล้เคียง (Zone of Proximal Development – ZPD) ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อมีการชี้แนะและการ

สนับสนุนจากผู้อื่นนอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรียา พรหมพันธ์ (2563) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนรู้ผ่านการ จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ วรารัตน์ สืบบั ตธา (2563) ที่ชี้ว่าเทคนิคการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานและ ผังกราฟิกส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจเนื่องมาจาก ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม ค้นคว้า ทดลอง สังเกต อภิปราย และสรุปผลร่วมกัน การมี ส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมดังกล่าวเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ฝึกฝนการคิดเชิงวิเคราะห์จากสถานการณ์จริง และ การเรียนรู้แบบร่วมมือยังช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ แลกเปลี่ยนแนวคิดและตรวจสอบความเข้าใจร่วมกัน ส่งผล ให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียน ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ โดยรวมอยู่ ในระดับพอใจมากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย คือ 4.51 ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 0.51 เมื่อพิจารณารายด้าน จะพบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ ความสัมพันธ์ระหว่างครู กับนักเรียน ซึ่งครูสามารถให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด นักเรียนรู้สึกว่าได้สร้าง ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน และสามารถนำวิธีการเรียนนี้ไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นได้ ด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า กิจกรรมในห้องเรียนช่วยกระตุ้นให้ คิดวิเคราะห์ ทำหายความสามารถ และทำให้นักเรียนรู้สึก ภูมิใจในผลการเรียนรู้ของตนเอง เห็นได้ว่า การเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม และการให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างความรู้ด้วย ตนเอง สามารถสร้างแรงจูงใจ และทำให้นักเรียนรู้สึกเชื่อมั่น ในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ที่มองว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง เมื่อได้ลงมือคิด และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนอย่าง เต็มที่ ผลการศึกษาในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ศศิวิมล มหาเทียน (2565) ที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ ต่อการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในระดับมาก เนื่องจาก ได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ รวมถึงการศึกษา ของ พระยุทธนา มาลาวิโส (2563) ที่พบว่า นักเรียนมีความ พึงพอใจในระดับสูงต่อการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพราะ กิจกรรมช่วยให้เข้าใจบทเรียนอย่างลึกซึ้งและส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ได้ดี

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 ก่อนนำไปใช้ต้องศึกษาแนวคิด วิธีการ ตลอดจนกระบวนการตามที่ระบุไว้ในเอกสารประกอบการ สอน หรือแผนการจัดการเรียนรู้

1.2 บทบาทของครูผู้สอนต้องเป็นผู้คอยให้การ สนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียน ประสบความสำเร็จในการ ปฏิบัติกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน

1.3 ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนเห็นคุณค่าของ ตนเองและผู้อื่นยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าแสดงออกความรู้ ร่วมกับการ เรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

1.4 ควรมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการ เรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนรู้ อย่างมีความสุข เช่น ความสะอาดของห้องเรียน แสงสว่าง รูปแบบการนำเสนอ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและสำรวจความพร้อมในการใช้ สื่อของผู้เรียนรวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อแก่ ผู้เรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสืบเสาะ กิจกรรมกลุ่มให้เหมาะสมแบบละความสามารถ เด็กเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่ง กันและกัน ช่วยเหลือกัน

2.2 ควรศึกษาผู้เรียน และการจัดกลุ่มผู้เรียนใน กิจกรรมกลุ่มให้เหมาะสมแบบละความสามารถ เด็กเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่ง กันและกัน ช่วยเหลือกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- ทีศนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระยุพธนา มาลาวิโส (มาลาวงษ์). (2563). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีสอนแบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริม
ทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย).
- ไพศาล วรคำ. (2562). การวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 11). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- รัชนิเพ็ญ พลเยี่ยม. (2560). การวิจัยทางการศึกษา (Educational Research). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์
- วรรัตน์ สืบดถา. (2563). การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับผังกราฟิกกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและ
ยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. นครปฐม : เพชรเกษมพรินต์.
- วัชรวิภา พรหมพันธ์, อรุณรัตน์ คำแหงพล และถาดทอง ปานศุภวัชร. (2563) การเปรียบเทียบทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, 10(2), 107-116.
- ศศิวิมล มหาเทียน. (2565). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านในวิชาสังคมศึกษา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21. *คุรุสภาวិทยายจารย์*, 2(1), 1-16.
- Likert, R. (1976). *New way and Managing Conflict*. NewYork: McGraw-Hill.
- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative Learning: Theory, Research and Practice*. (2nd ed.) Boston: Allyn and Bacon.